

CURROLDA. Ben prop de *Galleuda*, uns 10 k. al SO., és un nom de formació paral·lela. Mas antic, isolat en les muntanyes entre Isona i el Montsec. Recollit ja pel nostre col·laborador Rafel de la Torre, que hi passà anant de l'*Horta Roig* a *Toló*, entre el coll de *Pedrajita* i el Barranc de la *Rosella* (febrer 1954). Ell va oir *kuřólda*. Jo també me'n vaig encertir, demanant-ho a Vilanova de Meià, on era ben conegut, car sols és 6 k. més al S., de l'altre costat del Montsec, amb una collada entremig. Allí vaig oir *kuřólda* (1957, 10 xvii, 31). Com es veu, és també un indret caracteritzat per trobar-se arran d'un important camí de travessa: el que duu des de *Toló* a un important pas de muntanya i segueix dins el Pallars, cap a la collada d'on venia En Torre.

La naturalesa del terreny en les penyaloses muntanyes al N. del Montsec, ens duu gairebé a cegues cap a una etimologia formada amb *KARRI* 'roca'. Un poc més al N. hi ha *Carreu* i *Carrànima* (V. aquest art. supra) també formats amb *karri*. Quasi igual a la formació de *Carcolze*: sinó que aquí sense el -ko- unitiu. Amb una base *KARRÚ-BEDA*, passant per **Carrouada* i amb la mateixa consonantització que en *Carcolze* i *colze*, o *gauta* > *galta*, ja quasi arribem a la forma moderna.

L'excel·lència de la base topo-semàntica ens permetria fer els ulls grossos davant menuts detalls fonètics: car allò és ben bé el camí rocós per excel·lència. Hi ha una -u- en lloc de la -i- que esperaríem de *karri/harri* 'roc'. Potser una base variant *karru*, en lloc de *karri*, no fóra difícil de justificar, recordant els casos de *Urru-ti*, al costat de *URRITI* (> *Orrit*); i de *Durro* (art. supra) aquest també amb -u.

Altament serà bo tenir ben present el caràcter fluctuant de l'accent tònic que sembla haver estat multiseccular en els parlars bascos, cf. els estudis de Mitxelena sobre l'antiga accentuació en alguns dialectes bascos; i el meu treball sobre els NLL basco-francesos, en *Fo. Li. Va*. Si suposem *KÁRRIBEDA*, accentuat a la inicial, podria passar per via fonètica a **Kárrobada*; i, com que en els proparoxítons, o sobreesdrúixols, és on més fàcilment es produeixen les metàtesis i assimilacions vocàliques, passaria aquest a *kórrabda* > *Córrouada*, on el sistema d'accentuació català duria a l'accentuació romànica -ólda. Així ens explicaríem, d'un sol cop, la -o- interna i la u de la 1a. síll., que no coincidien amb les vocals de *karri*. Més avall haurem d'admetre fets semblants en *TULLOBIDE* > *Tolbze* > *Tolze*. I el cas de l'un anul·larà el caràcter hipotètic en el de l'altre.

CANALDA, llogaret de l'Alt Cardener, agr. a Odèn, a mig camí entre aquest i Sant Llorenç de Morunys.

PRON. LOCAL: *kənálða* (a Cardona, Casac. 1920); id. oit a Odèn 1932; i en el poble mateix, en les enq. 55 de 1963 (xxxviii, 152.15, 153.5).

MENCIONS ANT. 839 (Acta CSdUrg.) *Kanauita*; i *Canauada* en el Capbreu i a la còpia del S. XII (ed. PPujol, n.º 98); 990: *Kanauita*, citat junt amb *Isanta*; 1001: *Canavita*, amb variant -*vida*; en un altre doc. 60

de la mateixa data, *Canavita*; S. XI: *Chanauda*, citat junt amb *El Guspí*. Tots ells en docs. que llegeixo a l'Arx. de Solsona; 1359: *Canalda* (CoDoACA XII, 59).

L'ETIM. explicada ja en E.T.C. (II, 91; I, 225): *CANNÁ-BEDA* 'el camí de la gorja', car per allí es puja al famós *Call d'Odèn*, pas estret entre muntanyes; el pas de -*auda* a -*alda* com en *Currollda* i en *Carcolze*. Quant a la -*a* (constant des del S. IX) no ens entrebanca per ajuntar-lo amb el basc -*bide* 'camí', com ja suggeria M-Lübke (BDC XI), perquè es tracta de la variant ibèrica en Δ , com en *Idubeda* i *Orospeda*. El mateix podem dir de *Galleuda*, i d'altres noms de la sèrie present, mentre que en *Carcolze*, *Olopte* i *Tolze* tenim la -*e* del basc *bide*.

TOLLEUDA i *Ventolra*, llocs antics, amb capella o església, veïns un de l'altre, a la comarca del Cardener, te. de Navès, parr. de Besora; avui reduïts a simples pagesies, encara considerables.

En les meves enq. de 1963, vaig oir repetidament tots dos noms a la població rural i vaig poder-ne observar la posició des de llocs elevats. L'amo de *Postils* (gran mas al peu de les dues valls), pagès il·lustrat i arrelat per moltes generacions, pron. *tuléyda* (xxxviii, 188.24), i negà que es pronunciï *tuiéyda*, amb *í* com m'ho havia dit l'inf. de Besora (181.16, 10, 182.13, 19); el de *Canalda* deia *kal tuléyda* (xxxviii, 133.10), pel vici, que ara s'ha estès tant, de barrejar els noms antics amb els recents, esmunyint-hi *can* i *cal* pertot; però els altres, tots, deien «a *Tolleuda*», sense el «*cal*» espuri. També fou «a *tuléyda*» el que vaig oir dir a un vell del mas de Preixana, del mateix terme (189.4).

Mirant des de l'alt puig on està Besora, es veia *Tolleuda* cap avall, al SE. o SSE., d'acord amb la posició on el pinta *IGC* ('07 × '01), a 770 alt., 0k8 al SE. de Besora: el mas està edificat en un replà («el Planet de T.» digueren a *Postils* d'un dels grans serrats que baixen de la Serra de Busa. Hi ha també el cognom *Tulleuda*, ben corrent a Solsona, segons el de *Postils* (188.24), afegint que en els papers municipals, ja antics, està escrit amb *u*; tanmateix degué ser més antiga la grafia amb *o*, que és la que imprimeix el Pare Baraut (*El Sri. del Miracle*, p. 58): nom d'un «Josep *Tollenda* de Freixinet» (amb *n* per err. tip.), com un dels prohoms d'una professió de l'a. 1733).

Més alterat encara per *CATorras* (*Tallenda*, *Pir. Cat. Card*, p. 221a). Allí prop hi ha:

VENTOLRA, car per la carena de la serra dels Canemassos (immediata al S. del dit Planet de T.), puja el camí ral, que, passant per les portes del mas de *Tolleuda*, i venint de Cardona i Navès, s'eleva cap a *Besora* i *Ventolra*. D'aquest n'hi ha més notícies històriques; però jo també hi vaig oir el nom, en ús popular, *bəntólɾə*, anotat a Guilanyà (gran masada prominent a l'extrem SO. de la Serra de Busa), des d'on es veia cap avall (xxxviii, 147).

Segons la tesi d'En Riu i Riu sobre els monestirs, consta *San Pere de V.*, com una «cella dependent de St. L. de Morunys» en l'a. 971 (mal accentuat *Ventolrà*, error que si bé sense cap fonament, trobo repe-